

GEHEIM

EX nr

3

**MINISTERIE VAN DEFENSIE
GENERALE STAF
AFD INLN / VEIL**

MAANDOVERZICHT

JUNI 1974

GEHEIM

MAANDOVERZICHTJUNI   1974

De achter de evaluatie geplaatste letters hebben uitsluitend betrekking op interne verwerking en zijn derhalve voor de geadresseerden niet van belang.

INHOUDSOPGAVE

	<u>blz.nr:</u>
<u>SAMENVATTING</u>	1-2
<u>DEEL I: Oost-Europa</u>	
<u>Hoofdstuk A: Politiek</u>	
1. Samenvatting	3
2. Warschaupakt	
a. Recente activiteiten	4-7
3. Sovjet-Unie	
a. "Pravda" neemt stelling ten gunste van nieuwe wereldconferentie van cp-en	8-9
b. Redevoeringen tgv de verkiezingen voor de Opperste Sovjet	9-10
4. Polen	
a. De bijeenkomst van het Poolse parlement	11-14
b. Het bezoek van Honecker aan Polen	14-15
5. Joegoslavië	
a. Het 10e partijcongres	16-18
<u>Hoofdstuk B: Economie</u>	
1. Samenvatting	19
2. Bulgarije: economische ontwikkeling	
a. Inleiding	20
b. Achtergrond informatie	20-22
c. Het vijfjarenplan 1971-1975	22-24
d. Het defensie budget	24-25
e. Vooruitzichten	25
Bijlage 1 - Bevolkings analyse	26
Bijlage 2 - Economisch overzicht	27
Bijlage 3 - Buitenlandse handel	28
<u>Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten</u>	
1. Samenvatting	29
2. Activiteiten	
a. Warschaupakt	30-31
b. Oost-Duitsland	31
c. Polen	32
TVG 11/74	33
TVG 12/74	34

	<u>blz.nr:</u>
3. Oefeningen	35
4. Inzet van militairen voor oogstwerkzaamheden	36
<u>DEEL II: Midden-Oosten / Noord-Afrika</u>	37
<u>DEEL III: Verre-Oosten</u>	
1. Samenvatting	38
2. Vietnam	39
3. Laos	40-42
4. Het Sino-Sovjet conflict	43

Geheim

SAMENVATTING1. Oost-Europa

- a. In de verslagperiode beijverde de Sovjet-Unie zich onverminderd voor een bundeling van krachten op politiek en militair gebied. E.e.a. viel o.m. af te leiden uit de besprekingen welke werden gevoerd met Hongaarse, Tsjechische, Roemeense en Bulgaarse autoriteiten.
- b. De mogelijkheid dat op militair gebied o.a. verbetering van de (oorlogs)commandostructuur onderwerp van gesprek is geweest mag niet uitgesloten worden geacht.
In dit verband moet rekening worden gehouden met de eventuele oprichting van regionale commando-elementen, vergelijkbaar met de indeling aan NAVO-zijde, waar per theater een MSC verantwoordelijk is.
- c. Ten aanzien van de buitenlandse politiek kan worden gesteld dat de "détente" voorlopig als gedragslijn zal worden gehandhaafd. De militaire krachtsinspanning blijft er echter op gericht een confrontatiepolitiek te kunnen ondersteunen.
- d. De, niet officiële, overwegingen ("Pravda") m.b.t. een gewenste wereldconferentie van communistische partijen is in dit verband vermeldenswaard. Hierin kan een poging worden gezien te voorkomen dat een (tijdelijke ?) ontspanningspolitiek een versnipperen van de ideologische eenheid zou veroorzaken en een afwijken van de ideologische uitgangspunten zou bevorderen.
- e. De interne ontwikkelingen in Polen wijzen er eveneens op dat de gevaren welke een détente inhoudt voor de ideologische beleidslijn, worden onderkend.
- f. De positie van Joegoslavië t.o.v. de Sovjet-Unie kwam wederom in de aandacht door het 10e congres van de Joegoslavische Bond van Communisten (27-30 mei 1974). De niet-gebonden opstelling van Joegoslavië bleef in formele zin ongewijzigd. De verdere centralisatie op partij- en staatsniveau heeft echter mogelijk tot gevolg gehad dat enige, in oorsprong pro-Sovjet functionarissen, een grotere invloed kunnen krijgen. In hoeverre dit in

de praktijk tot uiting zal komen is afhankelijk van de toekomstige ontwikkelingen binnen en tussen de geherstructureerde partij- en staatsorganen. Een voldoende gegronde prognose kan nog niet worden opgesteld.

- g. In Bulgarije kreeg de economische groei met name in de industriële sector, een hoger verloop, hetgeen te wijten is aan een tekort aan arbeidskrachten en aan de geringe verhoging van de arbeidsproductiviteit. Dit laatste is terug te voeren op het achterblijven van het voor verdere industrialisatie en economische groei benodigde investeringsniveau. Wat verder opvalt is de dominerende positie die de Sovjet-Unie in de Bulgaarse economie inneemt.

-
- h. De oefenactiviteiten bij de landstrijdkrachten der WP-staten vertoonden geen bijzondere aspecten. Een in Bulgarije gehouden WP-oefening waaraan door Sovjet, Roemeense en Bulgaarse eenheden/staven werd deelgenomen, kan in verband hebben gestaan met een mogelijke aanpassing van bevelsstructuur (zie sub b). Vermeldenswaard is overigens de gesignaleerde tendens om bij twee-partijen oefeningen de "vijandelijke" toestand meer dan voorheen in overeenstemming te brengen met de wijzen van optreden welke van de NAVO-strijdkrachten kunnen worden verwacht.
-

2. Midden-Oosten / Noord-Afrika   n i l

3. Verre-Oosten

- a. Het Noordvietnamese streven om de eigen invloed in Zuid-Vietnam en Laos te handhaven en zo mogelijk uit te breiden, zet zich onverminderd voort.
De betrokkenheid van de Sovjet-Unie en China kan momenteel echter worden verwaarloosd.
- b. De onderhandelingen over het sino-sovjet grensgeschil kunnen weer worden hervat nu de Sovjet onderhandelaar op 24 juni j.l. na een afwezigheid van een jaar in Peking terugkeerde. Vooral nog wordt niet gerekend op een succesvol verloop van de besprekingen.

DEEL I: Oost-EuropaHoofdstuk A: Politiek

Confidentieel

1. Samenvatting- Warschaupakt

Uit de weergave van een aantal recente activiteiten en uitspraken kan o.a. worden opgemaakt dat Roemenië's onafhankelijke opstelling binnen het WP het meest kwetsbaar is voor militaire druk, in de vorm van mogelijke Wp-integratiepogingen;

- Sovjet-Unie

Op 5 juni heeft de Pravda zich uigesproken ten gunste van een nieuwe wereldconferentie van cp-en;

- Sovjet-Unie

In de campagne die aan de op 16 juni gehouden verkiezingen voor de Opperste Sovjet voorafging, hebben de belangrijkste Sovjet-leiders verkiezingstoespraken gehouden; hieruit valt op te maken dat van ernstige meningsverschillen binnen de Sovjet-leiding t.a.v. de détente-politiek nog niet gesproken kan worden;

- Polen

Tijdens de op 29 mei gehouden bijeenkomst van het Poolse Parlement gaf Minister van Buitenlandse Zaken, Olszowski, een overzicht van het door Polen gevoerde buitenlandse beleid; tevens werden een aantal personele mutaties bekrachtigd, die verband lijken te houden met een ideologische verharding;

- Polen / DDR

Van 5 tot 8 juni bracht DDR-partijleider Honecker een bezoek aan Polen; hierbij werd andermaal aangedrongen op een spoedige beëindiging van de CEVS;

- Joegoslavië

Het eind mei gehouden 10e partijcongres heeft de herstructurering van de belangrijkste partijorganen bekrachtigd door het aannemen van de nieuwe partijstatuten; tevens werd door Tito bevestigd dat Joegoslavië een niet-gebonden koers in de internationale politiek zal blijven volgen, waarbij echter wel enige vraagtekens dienen te worden geplaatst.

Dienstgeheim

2. Warschaupakta. Recente activiteiten

- (1) Op 17 mei werd de opperbevelhebber der Verenigde Strijdkrachten van het WP, MSU Yakubovsky, door de Hongaarse partijleider Kadar te Boedapest ontvangen. Hierbij waren aanwezig de chef-staf van de strijdkrachten van het WP, Shtemenko, de Tsjechische minister van defensie, Dzur, de Hongaarse minister van defensie, Czinege, de Hongaarse premier Fock en kolgen Rusov, chef van de Generale Staf van de Tsjechische strijdkrachten. Het doel hiervan was waarschijnlijk de evaluatie van een Hongaars-Tsjechische oefening, of een mogelijk toekomstige wijziging in de Socjet-slagorde in Hongarije/Tsjechoslowakije, hetgeen met de MBFR-besprekingen in verband zou kunnen worden gebracht. Dit laatste zou de aanwezigheid kunnen verklaren van een aantal leden van het Politiek Consultatief Comité van het WP, dat uit de partijleiders, premiers en ministers van buitenlandse zaken van de WP-staten bestaat.
- (2) Op 23 mei werd Yakubovsky in Praag ontvangen door de Tsjechische partijleider, Husak. Hierbij waren eveneens aanwezig Shtemenko, Czinege, Csemi (plv minister van defensie van Hongarije) en Dzur.
- (3) Op 3 juni bracht een Tsjechische militaire delegatie een officieel bezoek aan de Sovjet-Unie, o.l.v. de minister van defensie, Dzur.
- (4) Begin juni bracht Yakubovsky achtereenvolgens een bezoek aan Sofia en Boekarest. Zijn aanwezigheid hield waarschijnlijk verband met een Bulgaars-Roemeense-Sovjet oefening, waarbij stafelementen van de drie landen waren betrokken. Het verblijf van Yakubovsky kwam op een moment dat berichten circuleerden betreffende een door de Sovjet-Unie aan Roemenië gedaan verzoek om troepen via Roemeens grondgebied te mogen transporteren. Voor de juistheid van dit bericht bestaan vooralsnog geen aanwijzingen. Hierbij kan nog worden aangetekend, dat in de Roemeense pers gedurende de laatste

tijd regelmatig hoofdartikelen zijn verschenen waarin het principe van de nationale soevereiniteit krachtig werd onderstreept.

- (5) Van belang voor het WP als geheel en voor de Sovjet-Unie in het bijzonder, was het bezoek dat de Joegoslavische minister van defensie, generaal Ljubicic, van 20-24 mei aan Moskou bracht. Hiermee beantwoordde hij het bezoek dat Grechko in 1971 aan Joegoslavië bracht. Aan de besprekingen namen van de zijde van de Sovjet-Unie deel de 1e plv.minister van defensie, legergen Kulikov, de chef van het politiek hoofddirectoraat, Yepishev alsmede de opperbevelhebbers van de land-, lucht- en zeestrijdkrachten. Aangenomen mag worden dat de Joegoslavische wet op de toelating van buitenlandse oorlogsschepen onder meer onderwerp van bespreking was, samen met de leverantie van tanks. Omdat in de officiële mededelingen Ljubicic tevens in zijn hoedanigheid van lid van het partijpresidium werd vermeld, wordt vermoed dat ook over problemen van meer politieke aard is gesproken. Naar verluidt zijn er, overigens niet nader gespecificeerde moeilijkheden gerezen tijdens deze besprekingen.
- (6) Begin juni bracht een Hongaarse militaire delegatie o.l.v. de minister van defensie, Czinege, een bezoek aan Mongolië.

(B-3)(G)

Commentaar: Ad (4)

Wellicht kan een en ander geliëerd worden met een begin april door de Bulgaarse minister van defensie, Dzhurov, gedane uitspraak dat de oprichting van een gemeenschappelijk Sovjet-Bulgaars commando een voorbeeld voor de rest van het Warschaupakt zou zijn. Het was niet duidelijk wat voor soort commando hiermede werd bedoeld. Regelmatig worden gegevens en geruchten ontvangen omtrent het bestaan van regionale commando's in het Warschaupakt. Het is mogelijk dat het hier gaat om het in het Maandoverzicht over februari 1973 genoemde WP-commando "Zuid", dat verantwoordelijk heette te zijn voor de WP-strijdkrachten in de Oekraïne, de Kaukasus, de Zwarte Zee en

de Kaspische Zee. Roemenië zou geweigerd hebben om deel uit te maken van dit commando, laatstelijk nog tijdens de in februari j.l. gehouden bijeenkomst van de ministers van defensie van de WP-staten. Hoewel de Sovjet-Bulgaarse defensie-samenwerking steeds intensiever vormen schijnt aan te nemen - waardoor van een grote mate van integratie kan worden gesproken - lijken Dzhurov's uitlatingen niet bedoeld te zijn als een aankondiging van een nieuwe politiek, maar veeleer als een aansporing aan het adres van andere WP-landen (Roemenië) om de samenwerking te intensiveren.

Roemeense bronnen hebben min of meer bevestigd dat tijdens de op 17 en 18 april gehouden vergadering van het Politiek Consultatief Comité van het WP, sterker de nadruk is gelegd op de militaire samenwerking. Alhoewel dit niet met zo veel woorden uit het slotdocument valt op te maken, is dit wel aannemelijk mede gezien een aantal opmerkingen die van diverse zijden in Oost-Europa gedurende de laatste tijd in deze richting zijn gemaakt. Hierdoor schijnt Roemenië steeds meer onder druk te komen om een grotere bijdrage dan de huidige symbolische, aan gezamenlijke WP-activiteiten te gaan leveren.

In april lijkt Roemenië in Warschau met succes haar principes van onafhankelijkheid op het gebied van de betrekkingen tussen staten en partijen te hebben verdedigd. Bovendien schijnt een nog nadrukkelijker beklemtoning van deze lijn in de maak te zijn. Dit wordt bevestigd door een onlangst door een Roemeense militaire delegatie o.l.v. de opperbevelhebber der luchtmacht gebracht bezoek aan Peking en door het half juni afgesloten accoord met de minister van mijnbouw van Chili, waarmee de overige WP-landen geen betrekkingen meer onderhouden.

Omdat Roemenië echter geen werkelijke optie heeft zich eenzijdig uit het Warschaupakt terug te trekken, blijft het land in hoge mate gevoelig en kwetsbaar

voor druk op militair gebied. Om deze reden blijft voorlopig enige reserve t.a.v. de z.g. onafhankelijke positie van Roemenië geboden. De mate waarin en de wijze waarop Roemenië deelneemt aan gecombineerde WP-oefeningen blijft daarvoor een veelzeggende indicator.

onfidentieel 3. Sovjet-Uniea. "Pravda" neemt stelling ten gunste van nieuwe wereldconferentie van cp-en

In een op 5 juni gepubliceerd hoofdartikel, gewijd aan de 5e verjaardag van de wereldconferentie van cp-en die in 1969 te Moskou werd gehouden, heeft de "Pravda" zich uitgesproken voor het bijeenroepen van een nieuwe wereldconferentie. In dit artikel wordt echter zorgvuldig de schijn vermeden dat het initiatief voor een dergelijke conferentie bij Moskou zou liggen. Het schaart zich achter de oproepen van andere cp-en, die "nieuwe belangrijke collectieve stappen voorstellen om de communistische beweging ideologisch en politiek verder te versterken ..... de CPSU is bereid de daartoe geëigende praktische initiatieven te ondersteunen."

Een nieuwe conferentie is volgens de "Pravda" noodzakelijk om de sinds 1969 ten gunste van het socialisme gewijzigde verhoudingen in de wereld aan een hernieuwde en diepgaande marxistisch-leninistische analyse te onderwerpen. Als gevolg van wat de "Pravda" kwalitatieve veranderingen noemt, ontstaan niet alleen nieuwe mogelijkheden, maar ook nieuwe problemen. Deze nieuwe mogelijkheden vloeien direct voort uit de algehele crisis waarin het kapitalisme verkeert en uit het vredesoffensief dat de SU en de andere socialistische landen hebben gelanceerd.

De gebruikelijke aanval op China dat zich "tezamen met de meest reactionaire kringen tegen de détente opstelt", belet de "Pravda" vervolgens niet om te stellen, dat sinds 1969 het aantal vraagstukken waarover de broederpartijen van mening verschilden, aanzienlijk verminderd is. Daarom is het gewenst over te gaan tot "de collectieve uitwerking van een gemeenschappelijk actieprogramma in de wereldarena", aldus de "Pravda".

(B-2)(G)(W)

Commentaar: Nu de Sovjet-Unie haar prestige in toenemende mate verbindt aan het houden van een wereldconferentie, blijft het, zoals al in het maandrapport over mei werd opgemerkt, de vraag of de Sovjet-Unie met deze conferentie een veroordeling van China beoogt, of dat ze er een zodanig compromis mee wil bereiken dat

dat althans uiterlijk een schijn van eenheid wordt gehandhaafd. Gezien de oppositie van een niet onaanzienlijk aantal cp-en tegen een mogelijke veroordeling van China, lijkt de laatste mogelijkheid, n.l. een demonstratie van eenheid, het meest voor de hand liggend. Hierdoor zou aan de neiging van sommige cp-en om zich m.b.t. bepaalde punten zelfstandig te manifesteren, een halt worden toegeroepen, hetgeen eveneens geldt voor interne critici van de détente-politiek.

Inmiddels hebben een aantal Oosteuropese cp-en hun instemming met dit artikel betuigd.

Dienstgeheim

b. Redevoeringen t.g.v. de verkiezingen voor de Opperste Sovjet

In de campagne die aan de op 16 juni gehouden verkiezingen voor de Opperste Sovjet voorafging, hebben de belangrijkste Sovjet-leiders verkiezingstoespraken gehouden.

Op het gebied van de buitenlandse politiek passeerden hierbij de bekende thema's de revue, zoals het streven van de socialistische landen om het détente-proces onomkeerbaar te maken, de hechte samenwerking tussen de socialistische landen, het belang om de CEVS zo spoedig mogelijk af te sluiten en de kritiek op China.

Daarnaast waren er in de verschillende redevoeringen accentverschillen te beluisteren. Een beknopte en voorlopige samenvatting kan luiden, dat Brezhnev in zijn rede het verst ging om Moskou's betrokkenheid bij de détente in het algemeen en die met de Verenigde Staten in het bijzonder, te onderstrepen, terwijl de andere Politbureau-leden zich in de bovengenoemde meer algemene bewoordingen over dit onderwerp uitlieten. Veel aandacht kreeg de op 4 juni gehouden rede van minister van defensie, Grechko, waarin deze o.m. zei, dat de weg naar internationale détente een moeilijke weg is, dat het imperialisme nog steeds zijn wapenproduktie opvoert en zijn militaire technologie verbetert en dat het oorlogsgevaar ook in onze tijd nog een harde realiteit blijft. Daarom blijft de Sovjet-Unie er van uit gaan, dat de taken van het bewaren en verstevigen van de vrede enerzijds en van de landsverdediging anderzijds, ondeelbaar zijn.

GEHEIM

Dit laatste blijft hoe dan ook noodzakelijk, opdat geen potentiële agressor de vredeswil van de Sovjet-Unie als een teken van zwakte kan uitleggen, aldus Grechko, die in het begin van zijn rede ook het succes van de gemeenschappelijke vredespolitiek van de socialistische landen prees. Hij citeerde in dit verband de woorden die Brezhnev bij de uitreiking van de Lenin-vredesprijs had gebruikt.

(B-2)(G)(W)

Commentaar: Er is gesuggereerd dat deze toespraak van Grechko in samenhang met andere artikelen en toespraken van o.a. Yakubovsky en Gorshkov, zou wijzen op meningsverschillen tussen de militaire leiding en de toonaangevende leden van het Politbureau. Het is echter meer waarschijnlijk dat ze niet meer dan een reflectie zijn van de gebruikelijke verschillen in benadering, die tussen burger- en militaire leiders bestaan.

Wel wordt hierdoor eens te meer bevestigd dat de détente-politiek van de Sovjet-Unie niet vergezeld wordt door een vermindering van de ideologische en militaire krachtsinspanning.

Confidentieel 4. Polena. De bijeenkomst van het Poolse parlement

Tijdens de op 29 mei gehouden bijeenkomst van de Sejm, het Poolse parlement, stonden o.a. de volgende punten op de agenda:

- (1) een overzicht van het door de minister van buitenlandse zaken, Olszowski, gevoerde beleid;
- (2) een rede van premier Jaroszewicz over de economische positie van Polen;
- (3) een aantal personele mutaties.

Ad (1):

Olszowski herhaalde in zijn rede de belangrijkste punten uit het eindcommuniqué van de vergadering van het Politiek Consultatief Comité van het WP die op 17 en 18 april in Warschau plaatsvond. Hij noemde in dit verband de pogingen van de socialistische landen om het détente-proces onomkeerbaar te maken, de spoedige beëindiging van de 2e fase van de CEVS, het grote belang om de 3e fase van deze conferentie op het hoogste niveau te houden en de wenselijkheid om na afloop van de CEVS een permanent consultatief orgaan op te richten. Ook vermeldde hij het door het WP gedane aanbod deze organisatie op te heffen op voorwaarde dat de NAVO hetzelfde zou doen. Zolang de NAVO hiertoe niet bereid is, blijft het noodzakelijk de defensie van het WP verder te versterken. Nadat hij stil had gestaan bij de COMECON, in welk verband hij van socialistische integratie sprak, gaf Olszowski vervolgens een overzicht van de Poolse betrekkingen met het buitenland. In de rij van communistische landen werden achtereenvolgens de Sovjet-Unie, de NSWP-landen, Joegoslavië ("met welk land Polen verbonden is door groeiende banden op alle gebieden"), Albanië ("waarmee Polen voor een normalisatie van de betrekkingen is"), Cuba en Mongolië alsmede Noord-Vietnam en Noord-Korea genoemd. De Chinese Volksrepubliek kwam niet in de rij voor; Olszowski deed verderop in zijn rede een aanval op dit land. Bij de behandeling van de overige landen kwam Frankrijk op de eerste plaats, gevolgd door de Scandinavische landen, waarmee Polen "regelmatig contacten onderhoudt die een goed voorbeeld zijn van samenwerking tussen Europese staten met verschillende maatschappelijke stelsels."

Minder positief was Olszowski over de Bondsrepubliek, met welk land moeilijkheden bestaan over de normalisatie van de betrekkingen, maar hij voegde hier aan toe dat Polen bereid bleef de onderhandelingen met de nieuwe regering-Schmidt voort te zetten. De relaties met andere Westeuropese landen, waarmede Groot-Brittannië, België, Italië, Oostenrijk en Zwitserland werden bedoeld namen steeds gunstiger vormen aan.

Ad (3):

Tijdens de vergadering van de Sejm werd Politbureau-lid en Centraal-Comité secretaris Szlachcic benoemd tot vice-premier. Deze benoeming van de man die tot 1972 minister van binnenlandse zaken was, als opvolger van de afgezette generaal Moczar en die daarna als secretaris van het Centraal Comité verantwoordelijk was voor het veiligheidsbeleid, de wetenschappen, het hoger onderwijs en de buitenlandse betrekkingen, houdt in dat hij zijn positie als CC-secretaris binnenkort zal moeten opgeven. Of hij ook zijn lidmaatschap van het Politbureau zal moeten opgeven is niet bekend gemaakt.

Een andere wijziging die door de Sejm werd goedgekeurd was de benoeming van Kakol tot volwaardig lid van de Ministerraad, belast met religieuze zaken. Een paar dagen tevoren was hij benoemd tot hoofd van het bureau voor religieuze zaken. Deze benaming werd met de benoeming van Kakol tot minister gewijzigd in het "ministerie voor religieuze zaken".

(B-2)(G)(W)

Commentaar: Olszowski's rede is een herhaling van de thema's die de laatste tijd van diverse kanten in Oosteuropa zijn benadrukt. Zij past geheel in de Sovjet conceptie van détente, die de grote lijnen van de buitenlandse politiek van de andere Oosteuropese staten aangeeft. Binnen dit kader kunnen deze hun eigen belangen en contacten met Westerse landen nastreven. Zoals uit Olszowski's rede blijkt, komen hiervoor in de eerste plaats in aanmerking landen als Frankrijk, de Scandinavische landen en in mindere mate Groot-Brittannië. Zo paste het bezoek in april van de Zweedse premier Palme goed in het Poolse streven om

om tot meer intensieve relaties met de Scandinavische landen te komen. Naast de gebruikelijke besprekingen om de wederzijdse handel uit te breiden (Polen is na de Sovjet-Unie de tweede Oosteuropese handelspartner van Zweden), en het feit dat Palme zich positief uitliet over de afronding van de CEVS, kwam dit bezoek ook uitermate gelegen voor de Poolse initiatieven in de richting van een versterkt regionalisme onder de Oostzeestaten, o.a. tot uiting komend in de voorstellen die Polen in 1973 te Gdansk en recentelijk in Helsinki m.b.t. de Oostzeeconventies heeft gedaan.

De als degradatie op te vatten benoeming van Szlachcic die tot dusver als tweede man van Polen werd beschouwd, houdt waarschijnlijk verband met bestaande onenigheden in de leiding van de partij. Dit laatste is niet alleen te herleiden tot persoonlijke rivaliteiten, maar komt ook voort uit meningsverschillen t.a.v. de betrekkingen met de RK-kerk en de te volgen lijn tegenover de Bondsrepubliek. Behalve door Olszowski in diens rede, is dit land de laatste tijd ook door andere Oosteuropese staten becristiseerd, waarbij evenwel de bereidheid wordt uitgesproken de onderhandelingen voort te zetten.

De degradatie van Szlachcic - die als voorstander van een meer nationaal georiënteerd communisme bekend stond en ook positief stond t.o.v. de détente met de Bondsrepubliek en derhalve een nogal tegemoetkomende houding innam inzake het verstrekken van uitreisvisa aan de nog in Polen woonachtige ethnische Duitsers - kondigde zich begin dit jaar al aan, toen nieuwe CC-secretarissen werden benoemd, waaronder Krasko en Werblan. Eerstgenoemde nam van Szlachcic de verantwoordelijkheid voor buitenlandse zaken in het CC over, hetgeen eveneens niet ongelegen kwam voor de minister van buitenlandse zaken, Olszowski. De rivaliteit tussen laatstgenoemde en Szlachcic, die vanuit het CC en het Politbureau de supervisie over Olszowski's activiteiten uitoefende, was een bekend feit.

Van Kakol, die als criticus van de détente met de Bondsrepubliek te boek staat en die evenals Olszowski een aanhanger was van de orthodoxe generaal Moczar, is bekend dat hij goed staat aangeschreven bij de Sovjet-leiders. Zijn benoeming tot minister van religieuze zaken viel samen met critiek vanuit de RK-kerk op het regime.

Als gevolg van deze ontwikkelingen lijkt partij-ideoloog Szydlak nu de tweede man na Gierak te zullen gaan worden. Dat deze een voorstander van de harde lijn is, bleek uit zijn in maart gehouden en onlangs in het ideologisch maandblad "Nowe Drogi" gepubliceerde rede over de ideologische gevaren van détente. De trend die uit dit alles valt op te maken is, dat de voorstanders van een hardere lijn in opmars zijn, hetgeen mogelijk in verband kan worden gebracht met de eind 1973 - begin 1974 o.l.v. Soeslov gehouden ideologische conferenties.

Confidentieel

b. Het bezoek van DDR-partijleider Honecker aan Polen

Op uitnodiging van het Centraal Comité van de Poolse Verenigde Arbeiderspartij en de regering van de Volksrepubliek Polen bracht een partij- en regeringsdelegatie uit Oost-Duitsland o.l.v. partijleider Honecker van 5 tot 8 juni een bezoek aan Polen. Uit het na afloop van dit bezoek uitgegeven communiqué wordt gesteld dat Oost-Duitsland en Polen "weiterhin für die schnellstmögliche Beendigung der Vorbereitungen für die Endphase der Konferenz über Sicherheit und Zusammenarbeit in Europa, die in nächster Zeit auf höchster Ebene stattfinden soll" willen samenwerken. Over de MBFR-besprekingen wordt gezegd dat men deze met grote aandacht blijft volgen en dat vooruitgang bij deze besprekingen mogelijk zal zijn als men van het principe zal blijven uitgaan dat aan de veiligheid van geen van de betrokken partijen afbreuk mag worden gedaan.

(B-1)(G)(W)

Commentaar: Andermaal blijkt dat de CEVS de absolute prioriteit blijft genieten. Dit kwam ook tot uiting in de eindcommuniqué's die na afloop van het bezoek van

resp. de Oostenrijkse bondskanselier Kreisky eind mei aan Moskou en van DDR-partijleider Honecker op 17 en 18 juni aan de Sovjet-Unie, werden uitgegeven.

Dienstgeheim

5. Joegoslaviëa. Het 10e partijcongres

Het 10e congres van de Joegoslavische Bond van Communisten vond plaats van 27 tot 30 mei te Belgrado. Hierbij lag het accent vooral op politieke consolidatie: het congres bepaalde zich ertoe de partijlijn te formaliseren die al van te voren was uitgewerkt en vastgelegd. Tito, die in mei al tot president voor het leven was gekozen, werd tijdens het congres ook tot partijvoorzitter voor het leven benoemd. Door het aannemen van de nieuwe partij-statuten konden op het congres de leden voor de geherstructureerde/partij-organen worden gekozen. Deze worden gevormd door het 166 leden tellende Centrale Comité, het uit 39 leden bestaande partij-presidium en het Executief Comité van 12 leden. Het congres werd bijgewoond door 97 buitenlandse delegaties. Voor het eerst sinds 1964 was ook de Sovjet-Unie vertegenwoordigd in de persoon van het lid van het Politbureau Kirilenko. Ook uit andere WP-landen waren hooggeplaatste partijfunctionarissen aanwezig. China en Albanië waren niet vertegenwoordigd, omdat Joegoslavië met deze landen geen contact op partij-niveau onderhoudt. Tito gebruikte het congres om de koers die Joegoslavië de eerstkomende jaren zal volgen uiteen te zetten. In zijn verslag aan het congres legde hij sterk de nadruk op de noodzaak voor Joegoslavië de eenheid te bewaren. Teneinde deze eenheid te bestendigen was de partij gedurende de afgelopen twee jaren omgevormd tot een strakker gedisciplineerd en meer invloedrijk geheel.

Na het belang van het systeem van arbeiderszelfbestuur te hebben onderstreept ging Tito in zijn rede over tot de buitenlandse politiek. Hierbij bevestigde hij dat Joegoslavië zich niet zal aansluiten bij welk politiek en militair blok dan ook. De buitenlandse politiek van Joegoslavië zal daarentegen haar grondslagen blijven vinden in de principe-accorden van de 4e conferentie van niet-gebonden landen. Voorts gaf Tito ruim baan aan zijn kritiek op het imperialisme, maar aan de andere kant veroordeelde hij ook de inmenging in de interne aangelegenheden van andere landen, er daarbij op wijzend dat Joegoslavië altijd in staat was geweest met succes het hoofd te bieden aan druk van buitenaf.

(B-1)(G)(W)

GEHEIM

/centrale

Commentaar: In tegenstelling tot de oude partij-statuten, die niet toelieten dat één persoon topposities op zowel staats- als partijniveau bekleedde (m.u.v. Tito) maken de nieuwe partij-statuten een dergelijke dualiteit wel mogelijk. Hierdoor is het mogelijk geworden dat behalve Tito nog 14 anderen topposities in zowel staats- als partij-organen zijn gaan innemen. Hiertoe behoort niet de invloedrijke secretaris van het Executief Comité, Dolanc, maar wel twee andere i.v.m. de opvolging van Tito vaak genoemde, sleutelfiguren, t.w. Kardelj en Bakaric.

Met de centralisatie zowel op partij- als op staatsniveau is ook de positie van het leger versterkt. Zo werd op 17 mei door de Federale Assemblée (het parlement) generaal Ljubicic opnieuw als minister van defensie benoemd. Bij binnenlandse zaken, waaronder de veiligheidsdiensten ressorteren, werd generaal Herljenic benoemd, terwijl ook bij burgerluchtvaart - in crisissituaties een belangrijk ministerie - een militair werd geplaatst. Verder werd generaal-majoor Gucetic benoemd tot de Federale Openbare Aanklager. Deze laatste drie benoemingen waren in het verleden altijd voor politici gereserveerd. Tijdens het partijcongres was de meest opvallende benoeming die van de Kroatische generaal Kucoc als lid van het Executief Comité.

Ondanks Tito's bewering dat Joegoslavië principieel een niet-gebonden koers zal blijven volgen in de buitenlandse politiek, roept de recentelijk aangenomen wet betreffende de verruimde toelating in Joegoslavische havens van buitenlandse oorlogsschepen enige vraagtekens op. Niet alleen is deze wet in politiek-ideologisch opzicht naar believen te hantieren - door de bepaling dat toelating wordt geweigerd aan die schepen die tot een, door Joegoslavië, als agressor gebrandmerkt land behoren of aan een land

dat militaire steun verleent aan een agressor - maar deze wet bevat eveneens bepalingen omtrent reparatiemogelijkheden die in de eerste plaats gunstig lijken te zijn voor de Sovjet-Unie. Bepaald is namelijk dat hulpschepen die niet meer dan 10.000 ton meten op Joegoslavische werven kunnen worden gerepareerd. Van de Sovjet-hulpschepen in de Middellandse Zee overschrijdt er niet één deze limiet. Door deze bepaling kan de Sovjet-Unie de naar het schijnt druk bezette werven aan de Zwarte Zee enigermate ontlasten. Aan de andere kant verbiedt de wet zeer expliciet het toestaan van bases met een permanent karakter, hetgeen aantoont dat Joegoslavië binnen het kader van de verbeterde verhouding tot de Sovjet-Unie, niet te ver wil gaan met het doen van concessies. Dit laatste zou ook kunnen worden afgeleid uit de niet nader gepreciseerde meningsverschillen die tijdens het bezoek van Ljubicic aan Grechko aan het daglicht zouden zijn getreden.

Ondanks de zuiveringen in de partij die tot doel hadden de eenheid in de partij en in het land te versterken, behoren tot de 14 hierboven genoemde personen die een dubbelfunctie in partij en staat bekleden, ook enige figuren waarvan op grond van hun verleden kan worden gezegd - zij het met het nodige voorbehoud - dat zij pro-Sovjet sympathieën hebben. Wellicht is dit het onbedoelde resultaat van de centralisatie. Het betreft hier de minister van buitenlandse zaken, Minic en Stambolic en Mijatovic, welke zitting hebben in het nieuwe en uit 19 man bestaande Staatspresidium. Zij zijn alle drie afkomstig uit Servië en hebben alle drie zitting in het partij-presidium. Om de mogelijke invloed van een dergelijke groep te kunnen bepalen, moet echter eerst worden afgewacht welke van de geherstructureerde partij- en staatsorganen in de toekomst de boventoon gaat voeren.

Hoofdstuk B: Economie

Dienstgeheim

1. Samenvatting

Bulgarije is één van de armste landen van Oost-Europa. Na een spectaculaire economische groei in de zestiger jaren wordt men nu geconfronteerd met een zekere mate van stagnatie in de industriële sector. Tekort aan arbeid is één van de factoren welke deze stagnatie veroorzaakt. Vergroting van de arbeidsproductiviteit is noodzakelijk. De hiervoor benodigde investeringen blijven echter achter bij de planning.

Bulgarije is voor haar economische ontwikkeling zeer afhankelijk van de Sovjet-Unie. Bijna 60% van de Bulgaarse handel wordt met de Sovjet Unie-gevoerd. Bulgarije streeft voorts verdere integratie binnen de Comecon na.

Sinds 1969 publiceert Bulgarije geen cijfers meer over haar defensie uitgaven. Schattingen van deze uitgaven doen vermoeden dat Bulgarije (uitgezonderd Roemenië) het kleinste percentage van haar netto materieel product van alle WP-landen aan defensie uitgeeft (ongeveer 4 percent).

Dienstgeheim

2. Bulgarije: economische ontwikkelinga. Inleiding

Bulgarije is één van de kleinste en minst ontwikkelde landen van Oost-Europa. Haar grondgebied bedraagt 110.900 km² met een bevolking van ruim 8,6 miljoen inwoners. Het bruto materieel product per hoofd van de bevolking wordt voor 1970 geschat op ongeveer US \$ 1.070 (Eén US dollar komt hierbij overeen met 1,08 Leva) hetgeen ongeveer tweederde per hoofd van de bevolking in de Sovjet-Unie is.

De economische betrekkingen met de Sovjet-Unie zijn zeer belangrijk (geweest) voor de economische ontwikkeling van Bulgarije. Sinds de tweede wereldoorlog heeft de Sovjet-Unie belangrijke financiële en technische steun aan Bulgarije gegeven. Dankzij deze hulpverlening is Bulgarije in staat gesteld om een snelle economische ontwikkeling te realiseren en de status van onderontwikkeld land te overkomen. In 1972 werd 54,3 percent van de Bulgaarse handel met de Sovjet-Unie gevoerd terwijl de Sovjet-Unie voorts een dominerende rol speelt in het politieke en economische besluitvormingsproces van de Bulgaarse regering.

b. Achtergrond informatie

(1) Grondstoffen

Bulgarije is arm aan grondstoffen. Het beschikt over enkele voorraden antraciet, terwijl ligniet in voldoende mate voorkomt om aan de binnenlandse vraag te voldoen. De hoeveelheden ruwe olie welke tot nu toe ontdekt zijn, zijn relatief klein. De aardgas situatie is beter. Reserves worden geschat op 30 duizend miljoen m³.

Sinds enkele jaren beschikt Bulgarije over twee staal producerende bedrijven waarin binnenlands ontgonnen ijzererts verwerkt wordt. De cokes, nodig voor het smelten, moet echter geïmporteerd worden.

Voorts beschikt Bulgarije over kleine voorraden lood, zink, koper en andere non-ferro metalen welke in het oosten van het Rhodope gebergte gewonnen worden.

Bulgarije moet potash en fosfaten invoeren. Zout komt in voldoende mate voor.

(2) Bevolking en werkgelegenheid

Eind 1972 had Bulgarije een bevolking van 8,6 miljoen (77,5 inwoners per km²). In de periode 1950-70 nam de bevolking met 17,9 percent toe. Het geboortecijfer daalde in deze periode van 25,2 tot 15,9 per duizend inwoners. De Bulgaarse leiders streven naar een geboortecijfer van 18, hetgeen ondanks gezinstoelagen en bonussen voor grote gezinnen niet haalbaar meer lijkt.

Op 1 december 1965 waren 4.268.000 Bulgaren actief werkzaam (51,9 percent van de totale bevolking). In 1971 bedroeg het aantal mensen dat de "arbeidsleeftijd" bezit (mannen van 16-59 jaar; vrouwen van 16-54 jaar) 4.979.440, ofwel 58 percent van de bevolking.

De stedelijke bevolking groeide in de periode 1948 - 1971 van 26,4 percent tot 54,7 percent. (zie bijlage 1).

(3) Industrialisatie

In 1939 was Bulgarije voornamelijk nog een agrarisch land. Het aandeel van de industrie in het nationaal inkomen bedroeg toen slechts 15 percent. (voornamelijk familie-bedrijfjes). De groeiende industrialisatie, welke in betrekkelijk korte tijd plaats vond, heeft de structuur van het land ingrijpend veranderd. De industriële sector maakte in 1970 reeds 49,1 percent uit van het netto materieel product.

In 1971 werkten 31,2 percent van de werknemers in de industrie, 33,7 percent in de landbouw en bosnijverheid, 13,4 percent in de dienstensector.

In de periode 1965-60 bedroeg de groei van de industriële bruto productie 15,9 percent per jaar. Het vijfjarenplan 1971-1975 voorziet in een gemiddelde industriële productie-groei van $\pm$ 9,5 percent per jaar.

(4) Landbouw

De landbouw heeft een zeer grote bijdrage geleverd aan de economische ontwikkeling van Bulgarije. Dank zij rationalisatie en mechanisatie in de landbouw werd er voldoende arbeid vrijgemaakt om de industrialisatie op gang te brengen.

Naast arbeid heeft de landbouw in de eerste 10 tot 15 jaar na WO-II ook het grootste deel van de vreemde valuta geleverd welke Bulgarije nodig had voor haar industrialisatie. In tegenstelling tot de andere WP-landen heeft de Bulgaarse regering het belang van de landbouw onderschat voor de economische ontwikkeling. Collectivisering van de landbouw werd dan ook zeer voorzichtig doorgevoerd, terwijl er veel aandacht werd besteed aan het levenspeil van de boeren. Reeds voor de WO-II waren de Bulgaarse boeren begonnen met het vormen van coöperaties, hetgeen toen op vrijwillige basis geschiedde.

c. Het vijfjaren-plan 1971-1975

Het huidige vijfjaren-plan is een duidelijke illustratie van de dominerende positie welke de Sovjet-Unie binnen de Bulgaarse economie heeft. Hoewel de grote Sovjet invloed voornamelijk een politieke basis heeft, is zij ook vanuit economisch oogpunt noodzakelijk.

Bulgarije heeft krediet, uitrustingen, specialisten, technische kennis nodig en kan dit tot nu toe moeilijk betalen. De Sovjet-Unie heeft hier echter grotendeels in voorzien.

De Sovjet-Unie is de grootste afnemer van Bulgaarse industriële producten welke moeilijk elders verkocht kunnen worden, gezien hun kwaliteit. De Sovjet-Unie voorziet voorts in de Bulgaarse vraag naar energie en grondstoffen.

Het vijfjaren-plan 1971-1975 voorziet in een minder sterke groei van de Bulgaarse economie dan dit tot nu toe het geval was. Dit geldt met name voor de industriële sector. De resultaten van 1971/1972 schijnen dit te bevestigen.

Na een poging tot decentralisatie van de economische besluitvorming in de periode 1966-1970 keerde men al snel weer terug tot centralisatie van het planning-systeem. De autonomie van de ondernemingen ten aanzien van de dagelijkse productie is echter enigszins toegenomen.

Zie voorts bijlage 2 voor de economische ontwikkeling van Bulgarije.

(1) De resultaten van 1972:

Nationaal Inkomen	plus 7% (1971: 8,4%; 1970: 7,8%)
Industriële output	8,3%
Landbouw	4,8% (1971: 3,1%; 1970: 4,0%)
Buitenlandse handel	Beneden verwachting. Plan was 13,6%; resultaat: 10,5%.
Reëel inkomen v.d. bevolking	4,2%

Uit deze cijfers blijkt dat de groeicijfers voor alle sectoren van de Bulgaarse economie (behalve de landbouw) lager zijn dan in de voorgaande jaren.

Dit wordt voor een groot deel veroorzaakt door het tekort aan arbeid waar de Bulgaarse economie mee te kampen heeft.

(2) Investerings, groei en prijzen

Bij de investeringen trad in de jaren 1971 en 1972 een stagnatie op waarin niet voorzien was in het lopende vijfjaren-plan. De mogelijkheid bestaat dat deze stagnatie zich ook in de resterende drie jaar van het vijfjarenplan zal voortzetten. Van de 21 miljard Leva welke voor investeringen uitgetrokken waren in de periode 1971-1975 is tot nu toe 7 miljard daadwerkelijk besteed (13% minder dan geplanned).

Het lopende investeringsplan voorzag voorts in 5 miljard aan investeringen in andere sectoren dan de materiële productie met als doel verhoging van de levensstandaard. In 1972 is men hier op echter ook terug gekomen (- 25% vergeleken met 1971).

In 1971 werden de prijzen in Bulgarije herzien. Het is echter onmogelijk een juist inzicht in deze materie te verkrijgen gezien de onvolledige cijfers welke de Bulgaarse regering vrijgeeft. In de Bulgaarse pers verschijnen regelmatig kritieken op arbeidsdiscipline en moreel, de efficiency binnen de bedrijven, en moeilijkheden in de bouwsector, maar ze worden vrijwel nooit door cijfermateriaal ondersteund terwijl ook de officiële statische publicaties hier geen inzicht in geven.

(3) Industrie

Volgens de officiële berichten nam de industriële groei in 1972 in vergelijking met de twee voorgaande jaren af. Het groei-

percentage van de bruto industriële output bedroeg in 1972 8,3% (1971: 9,0%; 1970: 10,0%).

Tijdens een bijeenkomst van het Centraal Comité van de Bulgaarse Communistische Partij in december 1972 kondigde partijleider Zhivkov een grootscheepse campagne aan om de productiviteit in de industriële sector te verbeteren. Eén van de maatregelen welke genomen moest worden was verhoging van de lonen van industrie-arbeiders, om zodoende de arbeid-satisfactie te verhogen. De levensstandaard in Bulgarije is één van de laagste van Oost-Europa maar tot nu toe zijn effectieve maatregelen uitgebleven om hierin verbetering aan te brengen.

(4) Landbouw

De landbouw productie-resultaten in 1972 waren beter dan in 1971. De productie steeg met 4,8% hoewel het geplande percentage van 6% dus niet gehaald werd.

De graanproductie in 1972 bedroeg 8 miljoen ton. Output van veevoer granen bleef laag ondanks pogingen om hierin verbetering te brengen.

(5) Buitenlandse Handel

Net als in 1971 steeg de import in 1972 sneller dan de export (zie bijlage 3). Het totale volume van de buitenlandse handel bleef in 1972 beneden plan.

De buitenlandse handel van Bulgarije wordt vrijwel uitsluitend met de Comecon landen gevoerd, voornamelijk met de Sovjet-Unie. In 1972 bedroeg het aandeel van het Westen in de Bulgaarse handel slechts 13%; het Sovjet aandeel bedroeg 55%.

In 1965 werd nog 20% van de Bulgaarse handel met het Westen gevoerd maar sinds dien heeft er een duidelijke herorientatie in de Bulgaarse handelspolitiek plaats gevonden, waarbij de wens tot nauwere integratie binnen de Comecon een grote rol speelde.

d. Het defensie budget

De open defensie-uitgaven van Bulgarije namen in de periode 1966-1970 met 40,9% toe. Dit is het laagste groeipercentage van de open defensie-uitgaven in deze periode van alle NSWP-landen.

In 1968 en 1969 stegen de open defensie-uitgaven van Bulgarije relatief snel; respectievelijk met 8,1 en 14,6 percent. Dit werd voor een groot deel veroorzaakt door de prijsstijgingen van militaire goederen in de Sovjet-Unie met 15 tot 20 percent. Bulgarije betreft vrijwel haar totale militaire uitrusting uit de Sovjet-Unie.

Officiële defensie uitgaven van Bulgarije sinds 1969:

1969	0,30	miljard	Leva
1970 ⁺	0,32	"	"
1971 ⁺	0,36	"	"
1972 ⁺	0,40	"	"
1973 ⁺	0,42	"	"
1974 ⁺	0,48	"	"

⁺) Geschat

In tegenstelling tot de Sovjet-Unie en de andere WP-landen biedt de Bulgaarse begroting weinig ruimte voor zgn. verborgen defensie-uitgaven. Hooguit 12% kon in de periode 1966-70 boven de open defensie-uitgaven extra voor defensie worden uitgegeven.

Sinds 1969 publiceert Bulgarije geen cijfers meer met betrekking tot haar defensie-uitgaven hetgeen vaststelling van de hoogte en besteding van deze uitgaven zeer bemoeilijkt. Bovengenoemde cijfers dienen dan ook met reserve gebuikt te worden.

Na Roemenië is de druk van de defensieuitgaven op de totale economie in Bulgarije het laagste van de WP-landen nl. ongeveer 4% van het netto materieel product.

e. Vooruitzichten

Gezien de economische ontwikkeling in 1971 en 1972 is het onwaarschijnlijk dat de geplande resultaten voor de periode 1971-1975 gerealiseerd zullen worden. Bulgarije kampt met een tekort aan arbeid terwijl er voorts in 1972 een vijfdaagse werkweek is doorgevoerd. Economische groei is dus sterk afhankelijk van vergroting van de arbeidsproductiviteit hetgeen grote investeringen vereist. Gerealiseerde investeringen blijven echter achter op plan.

M.b.t. de buitenlandse handel valt te verwachten dat het Sovjet-aandeel hierin zal toenemen tot ongeveer 60%.

Bevolkings analyse

	<u>1965</u>	<u>1971</u>
	(in duizenden)	
<u>Totaal</u> (eind van het jaar)	<u>8.230</u>	<u>8.557</u>
Stedelijk	3.826	4.680
<u>Arbeidsleeftijd groep</u> mannen: 16-59; vrouwen 16-54	<u>4.787</u>	<u>4.979</u>
<u>Geboorte cijfer</u> (per duizend)	<u>15,3</u>	<u>15,9</u>
<u>Sterfte cijfer</u> (per duizend)	<u>8,1</u>	<u>9,1</u>
<u>Natuurlijke groei</u> (per duizend)	<u>7,2</u>	<u>6,2</u>
<u>Arbeid per sector</u> (duizenden)		
Industrie	954	1.183
Bouwnijverheid	224	311
Landbouw	214	311
Transport	180	234
Handel	200	268
Anderen	423	556

Economisch overzicht Bulgarije

	<u>1970</u>	<u>1971</u>	<u>1966-1970</u>	<u>PLAN</u>
	(%)		(gemiddeld)	1971-1975 (gemiddeld)
<u>Voornaamste indicatoren</u>				
netto materieel product	7,0	7,0	8,6	7,7-8,4
bruto industrieel product	8,2	9,0	10,9	9,2-9,9
bruto agrarisch product	4,0	2,0	3,4	3,2-3,7
investeringen	10,2	1,7	12,3	8,4-9,2
reëel inkomen per hoofd	4,8	3,8	5,9	4,6-5,4

Verdeling van het netto materieel product

	<u>1970</u> (miljoenen Leva)		<u>1971</u>	
<u>Consumptie</u>				
persoonlijk	7.184	(68%)	7.591	(71,0%)
anders	294	(2,8%)	382	(3,6%)
<u>Accumulatie</u>	3.069	(29,2%)	2.710	(25,4%)
<u>Totaal</u>	<u>10.511</u>		<u>10.683</u>	

Bijdrage aan het netto materieel product (%)

	<u>1970</u>	<u>1971</u>
industrie en bouw	57,8	60,0
landbouw en bosbouw	22,6	23,7
transport en communicatie	6,9	7,3
handel en anderen	12,7	9,0

Bulgaarse buitenlandse handel (miljoenen valuta-Leva's)

<u>Jaar</u>	<u>Totaal</u>	<u>Export</u>	<u>Import</u>	<u>Aandeel niet-communistische landen</u>	
				<u>Export</u>	<u>Import</u>
1959	1.224,4	546,5	677,9	13,2	21,1
1960	1.408,7	668,6	740,1	16,1	16,1
1961	1.554,4	775,2	779,2	16,4	16,5
1962	1.822,0	903,9	918,1	17,5	17,2
1963	2.067,7	975,8	1.091,9	17,9	17,6
1964	2.389,2	1.146,2	1.243,0	20,3	24,4
1965	2.753,6	1.375,7	1.377,9	20,6	25,8
1966	3.256,5	1.526,9	1.729,6	23,6	30,5
1967	3.545,2	1.706,1	1.839,1	22,2	25,9
1968	3.975,0	1.889,7	2.085,3	21,3	23,3
1969	4.146,2	2.099,5	2.046,7	20,8	20,3
1970	4.486,8	2.344,5	2.142,3	20,7	23,8
1971	5.007,7	2.551,3	2.456,4	20,6	22,5

Hoofdstuk C: Landstrijdkrachten1. Samenvatting

In Bulgarije heeft een WP-oefening plaatsgevonden waaraan behalve door Bulgaarse eenheden, ook door Roemeense- en Sovjet eenheden werd deelgenomen. Deze oefening hield mogelijk verband met een wijziging in de bevelsstructuur van de Warschaupaktsrijdkrachten tegenover Zuid-oost Europa.

In het Tsjechoslowaaks-Hongaars grensgebied vinden de jaarlijkse WP-genie-oefeningen plaats.

In Oost-Duitsland werden de eerste Tijdelijk Verboden Gebieden na de voorjaarstroepenrotatie ingesteld (TVG 11/74 en TVG 12/74).

In Polen vond oefening "LATO-74" plaats; hieraan werd deelgenomen door elementen van de militaire districten, de territoriale verdediging, alsmede door commandanten en staven van de Groep van Sovjet strijdkrachten in Polen (SGV).

Bij oefeningen van WP-strijdkrachten wordt in het kader van het vijand-spel het optreden van NAVO-strijdkrachten op een meer realistische wijze gespeeld.

Sovjet militairen hebben meegeholpen bij het binnenhalen van de oogst.

Geheim 2. Activiteitena. Warschaupakt(1) Warschaupaktoefeningen in Bulgarije/Roemenië

Met betrekking tot Warschaupaktoefeningen in dit gebied werd de volgende informatie verkregen:

- Van 5 - 14 juni vond in Bulgarije een logistieke oefening plaats met deelname van Sovjet, Bulgaarse en Roemeense eenheden. Het betrof hier voornamelijk een oefening op de kaart.
- Deze oefening zal eind juni worden gevolgd door een gezamenlijke Sovjet, Bulgaars, Roemeense luchtverdedigingsoefening.
- Deze twee oefeningen werden van 20 - 25 mei voorafgegaan door een commandostafoefening waaraan van Sovjet zijde o.m. werd deelgenomen door de chef staf en officieren van het Militair District-Odessa.
- Deze serie oefeningen zal worden besloten met zomer-manoeuvres.

(C-3)

Opmerking: Dezerzijds ontbreken voldoende gegevens om bovenstaande volledig te kunnen bevestigen. Wel vormt het bezoek dat de opperbevelhebber en de chef staf van de Warschaupaktstrijdkrachten van 7 t/m 14 juni aan dit gebied brachten een indicatie voor een Warschaupaktoefening. De duur van dit bezoek is uitzonderlijk lang en duidt erop dat kennelijk geen sprake was van een "routine" oefening. Gelijkzeitig met genoemde functionarissen bevond zich ook de commandant van de Sovjet spoorweggenietroepen in Bulgarije. Rekening wordt gehouden met de mogelijkheid dat zich in de structuur van de Warschaupaktstrijdkrachten in dit gebied veranderingen hebben voltrokken welke d.m.v. een serie uiteenlopende oefeningen worden getest. In dit verband kan verwezen worden naar de meldingen betreffende het bestaan van een Warschaupakt-Commando "ZUID" / en naar de recente uitspraak van de Bulgaarse mindef betreffende de oprichting van een gemeen-

/MO febr 1973 Hfdst D, pt 3.a

schappelijk Sovjet/Bulgaars Commando.

Oók de deelname van de chef staf en officieren van het Militair District-Odessa aan één van de oefeningen is belangwekkend, daar in het verleden via andere bronnen aanwijzingen werden verkregen dat eventuele Warschaupakt-operaties in het "Theater van Krijgsverrichtingen Zuid-Europa", door de staf van dit militair district zullen worden geleid.

M.b.t. de aanwezigheid van de commandant van de spoorweggenietroepen kan worden opgemerkt dat naar verwachting een Warschaupakt Front in oorlogstijd over tenminste één spoorweggeniebrigade zal beschikken.

Eventuele zomermanoeuvres zullen waarschijnlijk niet vóór september worden gehouden.

(2) Warschaupakt-genieoefeningen

Zoals werd verwacht vinden in de omgeving van Komarno in het Tsjechoslowaaks/Hongaarse grensgebied de jaarlijkse Warschaupakt-genieoefeningen plaats. Waarnemingen tot nu toe duiden op deelname van Sovjet, Oostduitse, Poolse, Tsjechoslowaakse en Hongaarse genieeenheden. Een bron waarvan de betrouwbaarheid niet kan worden vastgesteld, meldt de aanwezigheid van ca. 20.000 man in dit gebied. De laatste dag waarop de Donau ter plaatse voor scheepvaartverkeer is gesloten is 22 juli, zodat wordt aangenomen dat de oefeningen tot in de tweede helft van juli zullen voortduren.

b. Oost-Duitsland

In Oost-Duitsland werden de eerste tijdelijk verboden gebieden na de voorjaarspersoneelwisseling ingesteld (TVG'n 11 en 12/74). Voor globale ligging en periode van restrictie, zie blzn. 33 en 34. In deze gebieden werd door meerdere GSVG-divisies en één NVA-divisie geoefend waarbij het zwaartepunt lag op verplaatsingen en het overwinnen van waterhindernissen. Waarschijnlijk werd door de divisies afzonderlijk geoefend. Luchtsteun werd verleend door elementen van 16 TacLulr/GSVG. Deelname werd vastgesteld van 32 Mechdiv en 94 Gde Mechdiv van 2 Gde Lr, 9 Tkdiv en 27 Gde Mechdiv van 1 Gde Tkdiv, 12 Gde Tkdiv, 25 Tkdiv en mogelijk 207 Mechdiv van 3 Stootlr en van 1 Mechdiv/van MD-V.

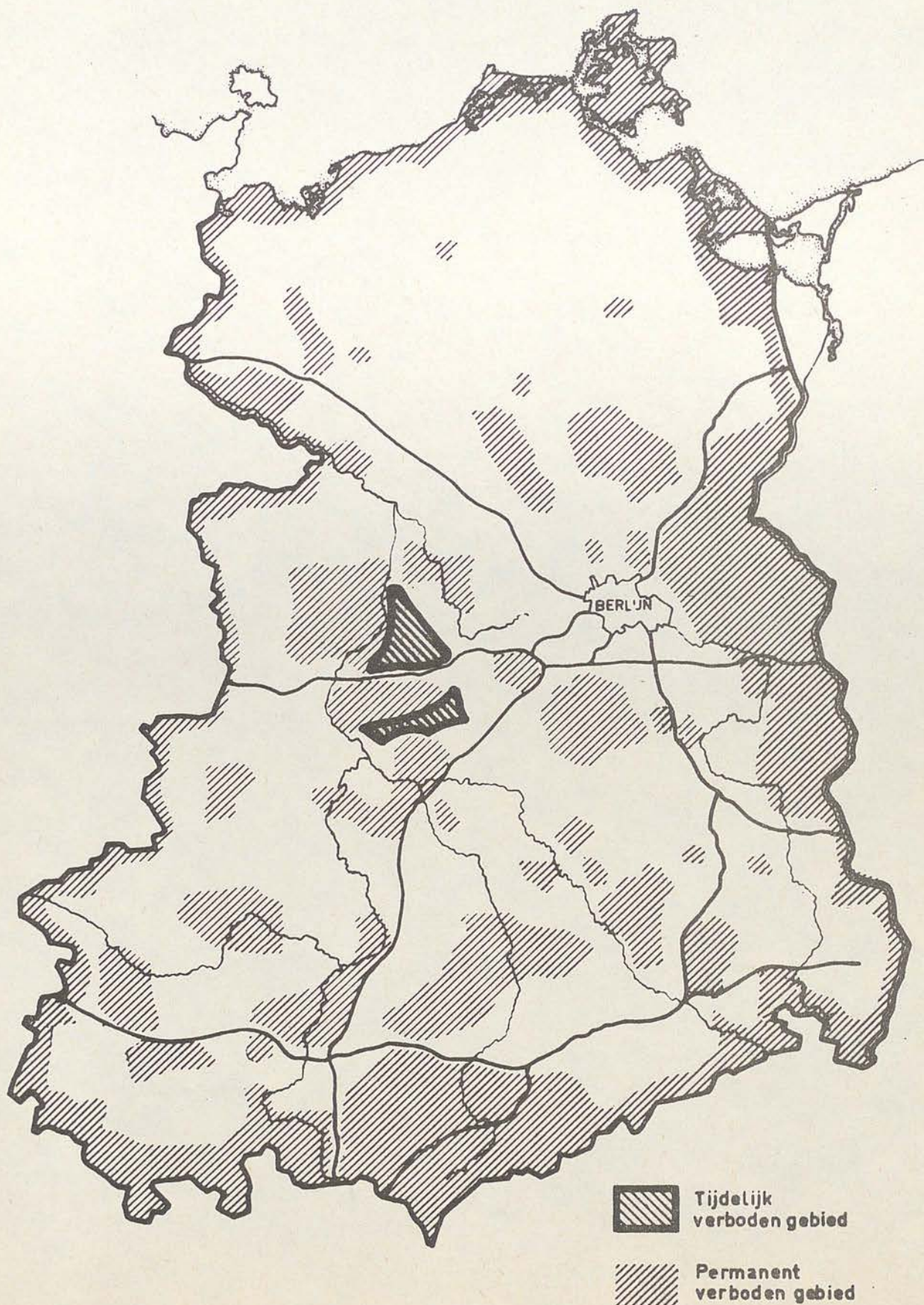
c. Polen(1) Oefening LATO '74

Waarschijnlijk na voorbereidingen vanaf 12 juni vond in West-Polen van 18 - 24 juni een Commandostafoefening met troependeelname plaats onder de aanduiding LATO '74 (ZOMER '74). De oefening stond onder leiding van de Poolse Minister van Defensie, Lrgen Jaruzelski en er werd aan deelgenomen door elementen van de drie militaire districten en de territoriale verdediging. Volgens de Oosteuropese pers werd eveneens deelgenomen door commandanten en staven van de SGV. In dezelfde periode werden op de kust van Pommeren landingsoefeningen gehouden welke mogelijk eveneens verband hielden met deze oefening.

Gegevens betreffende het verloop van de oefening zijn nog te gering in aantal om tot een verantwoorde aannname te komen. Wel kan worden opgemerkt dat in 1967 eveneens onder de aanduiding LATO een oefening plaatsvond waarbij optreden met een Pools Front werd beoefend.

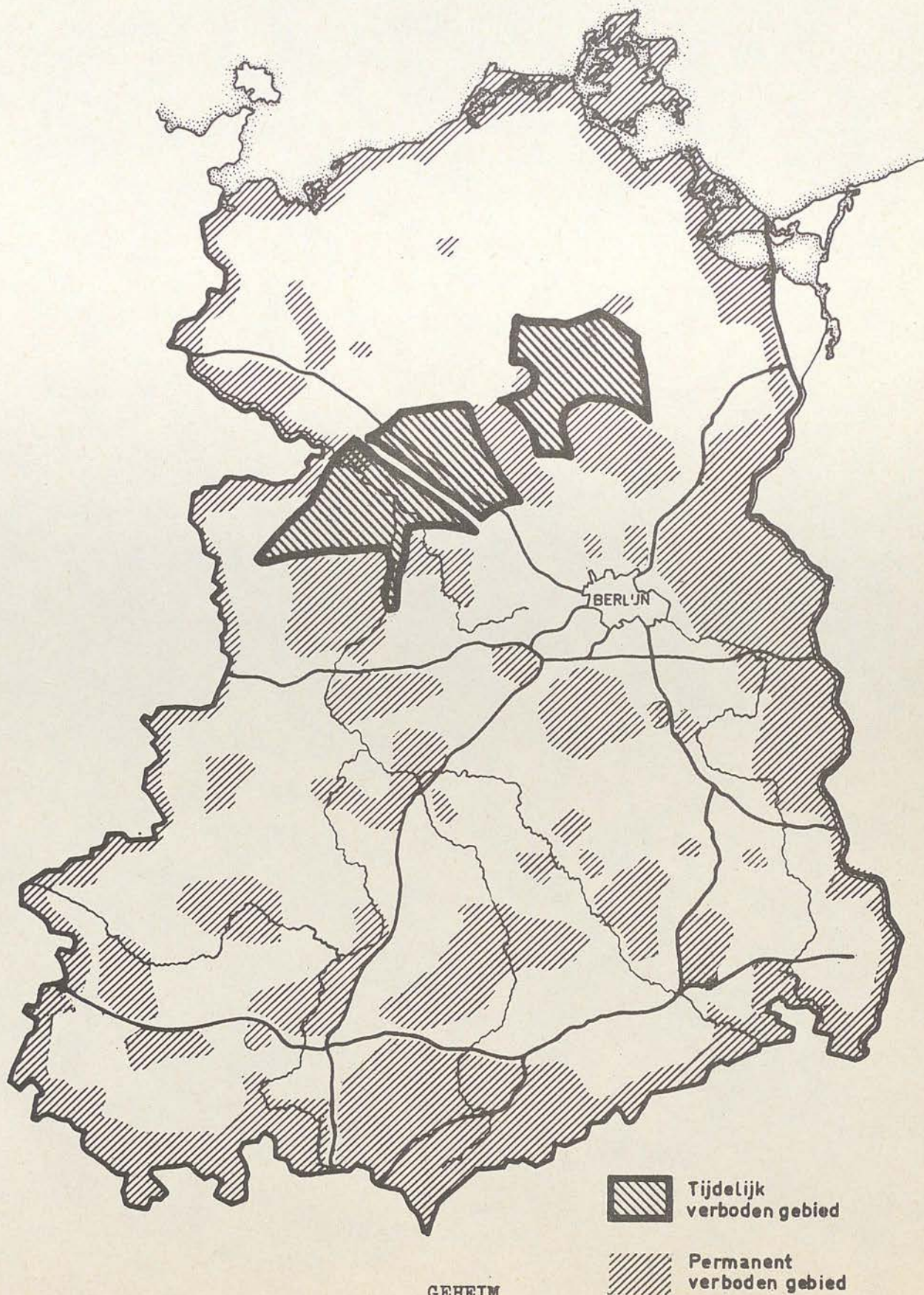
TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr 11/74

170001a — 222359 a jun

TIJDELIJK VERBODEN GEBIED nr12/74

172359 a — 222359 a jun

Geheim

3. Oefeningen

Uit een bestudering van oefeningen van eenheden van de GSVG is gebleken dat de Sovjets een toenemende belangstelling hebben voor het tactisch optreden van de NAVO, met name voor het verdedigend gevecht.

Tot heden werd de NAVO voorgesteld als een agressor welke, na door de WP-strijdkrachten tot stilstand te zijn gebracht, door deze superieure WP-strijdkrachten zonder veel moeite werd teruggeslagen en vernietigd. Uit recente oefeningen blijkt echter dat het optreden van de vijand (NAVO) steeds meer belangstelling krijgt. Oefeninstructies worden steeds meer gebaseerd op het werkelijke defensief optreden van NAVO-strijdkrachten. Dit defensief manifesteert zich door een zeer beweeglijk optreden, waarbij tegenaanvallen vanuit de diepte worden uitgevoerd, bij voorkeur op de flanken van de aanvallende eenheid welke de voorste eenheden heeft doorbroken of omtrokken.

In hoeverre de veranderde voorstelling van het vijandelijk optreden invloed heeft op de WP doctrine en op het type oefeningen, (met name bij de GSVG) kan (nog) niet worden vastgesteld.

Het is echter niet onwaarschijnlijk dat het zal leiden tot een flexibeler optreden waarbij meer aandacht zal worden besteed aan het nemen van zelfstandige beslissingen op een lager niveau dan tot heden het geval was.

(B-3)(G)

Commentaar: De in bovenstaand bericht aangegeven trend is tevens gebleken uit rapportages die aangeven dat bij een "twee-partijen" oefening de "NAVO-partij" gespeeld of geleid wordt door officieren die een uitgebreide orientatie hebben gehad m.b.t. het tactische optreden van NAVO-strijdkrachten.

GEHEIM

Confidentieel 4. Inzet van militairen voor oogstwerkzaamheden

Het is tot dusverre een normaal verschijnsel in de WP-staten, dat militair personeel wordt ingezet voor oogstwerkzaamheden. Uit recente informatie terzake bleek dat in een bepaald geval dienstplichtige militairen kort voor het voltooiën van hun 2-jarige dienstplicht voor oogstwerkzaamheden werden ingezet en eerst ruim 5 maanden na de formele "afzwaaidatum" met groot verlof werden gezonden. Zij ontvingen hiervoor als compensatie de helft van het normale landarbeiderssalaris, waarvan 20 - 30 roebel per maand werd uitbetaald en het overige werd gereserveerd tot de ontslagdatum.

Uit e.e.a. blijkt dat:

- de dienstdtijd ook om andere dan strikt militaire redenen kan worden verlengd;
- de parate sterkte der eenheden niet werd aangetast aangezien "nadienenden" werden ingezet.

Het is niet bekend of hier sprake is van een algemene regel.

DEEL II: Midden-Oosten / Noord-Afrika

N I L

DEEL III: Verre-OostenConfidentieel 1. Samenvatting

- In Vietnam is het overleg in de militaire commissie over de bestandsproblemen hervat. Bestandsschendingen blijven plaatsvinden.
- Noordvietnamese troepen hebben zich - in strijd met het verdrag - nog niet uit Laos teruggetrokken. De Pathet Lao wint sterk aan politieke invloed.
- De leider van de Sovjetdelegatie bij de onderhandelingen met China over het grensgeschil, is na afwezigheid van bijna een jaar in Peking teruggekeerd.

Confidentieel 2. Vietnam

a. Het overleg tussen Hanoi, de voorlopige revolutionaire regering, Saigon en de VS in de militaire commissie over problemen van het bestand en de opsporing van vermisten en doden uit de Vietnamese oorlog, is hervat. Woordvoerders van Hanoi en de voorlopige revolutionaire regering hebben meegedeeld dat zij hebben ingestemd met de heropening van de besprekingen, omdat de andere partij de vroegere communicatiefaciliteiten en de diplomatieke voorrechten van de communistische afgevaardigden heeft hersteld.

(B-2)(W)

b. Inmiddels gaat de strijd in Zuid-Vietnam op verscheidene plaatsen voort. De Noordvietnamezen hebben hun troepen versterkt tot + 170.000 man. Met hun huidige grote voorraden en het sterk verbeterde logistieke systeem lijken zij sterker dan ooit en waarschijnlijk in staat een groot offensief te openen en dit maandenlang gaande te houden.

(B-3)(R)

Commentaar: De Zuidvietnamese regering heeft op 21 juni de genoemde faciliteiten voor de communistische vertegenwoordiging hersteld, vermoedelijk onder invloed van de aanzienlijke verslechtering van zowel de militaire als de sociaal-economische situatie in haar gebied. Zij had de faciliteiten zeven weken tevoren ingetrokken vanwege communistische bestandsschendingen.

Hoewel de algemene situatie voor de regering Thieu duidelijk slechter is geworden, lijkt het toch onwaarschijnlijk dat Noord-Vietnam daar in de nabije toekomst gebruik van zal maken door een grootscheeps offensief te lanceren. Aangenomen moet worden dat Hanoi, in elk geval voorlopig, prioriteit zal geven aan de heropbouw van Noord-Vietnam zelf en het consolideren van de situatie in die gebieden die zij onder controle heeft. Wat het politiek overleg betreft, moet het niet uitgesloten worden geacht dat Saigon, onder Amerikaanse druk, vóór eind juli a.s. zal voorstellen de onderhandelingen in Parijs weer te hervatten. Veel illusies over enig resultaat van deze besprekingen behoeft men zich echter niet te maken.

Confidentieel 3. Laos

a. In strijd met het verdrag van 21 februari 1973, waarin o.m. gesteld was dat alle buitenlandse troepen binnen 60 dagen na de vorming van een voorlopige coalitieregering moesten zijn teruggetrokken, zijn er nog geen tekenen die wijzen op een terugtrekking van de ongeveer 50.000 Noordvietnamese militairen uit Laos. De Amerikaanse en Thaise militairen hebben zich daarentegen wel goeddeels teruggetrokken. Ook de ongeveer 20.000 Chinezen die als wegebouwers in noord-west Laos zijn, zullen daar hoogstwaarschijnlijk blijven.

(B-3)(R)

b. In de twee maanden geleden in Laos tot stand gekomen coalitieregering van de communistische Pathet Lao, de neutralisten en de rechtse groepering, lijkt de Pathet Lao duidelijk de overhand te krijgen. Het moet zelfs niet uitgesloten worden geacht dat de Pathet Lao t.z.t. alleen zal gaan regeren.

(B-3)(W)(R)

Commentaar: De Pathet Lao en haar Noordvietnamese bondgenoten hebben een groot militair overwicht in Laos. Zij beheersen ongeveer viervijfde deel van het land, met als bestuurscentrum het aan de Noordvietnamese grens gelegen Sam Neua. Behalve militair, gaat de Pathet Lao nu ook politiek het land steeds sterker domineren.

De neutralistische premier Soevanna Phoema heeft zijn positie als leider van de niet-communistische groeperingen min of meer opgegeven en tracht nu de rol van een boven de partijen staande arbiter te spelen om de regering zoveel mogelijk als eenheid te laten functioneren. De neutralistische en rechtse vertegenwoordigers in het kabinet zijn onderling sterk verdeeld en worden bij voortdurende in het defensief gedrongen. De linkse afgevaardigden o.l.v. vice-premier en minister van buitenlandse zaken Phoumi Vongvichit, vormen echter een sterke doelbewuste en gedisciplineerde eenheid, die het initiatief volledig in handen lijkt te hebben. Het politieke overwicht van de Pathet Lao komt daarnaast vooral tot uiting in de Nationale Politieke Raad,

GEHEIM

die is gevestigd in Loeang Prabang. Deze Raad staat formeel op gelijke voet met het kabinet en stippelt de algemene politieke richtlijnen uit. Zij staat onder leiding van de doortastende prins Soevanoevong, de leider van de Pathet Lao. Mede door zijn krachtige leiding vaart de Raad een duidelijk communistische koers. Ook de bevolking staat hoogstwaarschijnlijk grotendeels achter de Pathet Lao. Laatstgenoemde zou de in de accoorden voorziene algemene verkiezingen vermoedelijk gemakkelijk winnen. De communisten zeggen echter, het risico tot uitschrijving daarvan niet te durven nemen uit vrees voor hernieuwde buitenlandse interventie, die volgens hen mogelijk blijft zolang de Amerikaanse luchtmachtbases in Thailand niet geheel zijn ontmanteld.

Het moet desondanks zeker niet uitgesloten worden gedacht dat de situatie in Laos in de nabije toekomst niet ingrijpend zal veranderen en dat de coalitieregering voorlopig in stand zal blijven. Het slagen van de tijdelijke coalitie-oplossing in Laos kan n.l. als aantrekkelijk voorbeeld gaan gelden voor andere staten in Indo-China. Het is zeer wel mogelijk dat vooral Hanoi hierop aanstuurt. In deze opzet past politiek geduld en militaire consolidatie. Men vergelijkte in dit verband de situatie in Vietnam en Cambodja. Mede door de interne zwakte van de niet-communistische regimes is ook daar de tijd in het voordeel van de links gerichte groeperingen.

Communistische successen in Indo-China betekenen evenwel niet automatisch ook grote(re) Chinese of Sovjet invloed. Factoren die daar tegen in werken zijn o.m.: de Sino-Sovjet concurrentie, de nationaal-historische achtergrond van verscheidene communistische bewegingen in dit gebied, China's "minimum-risico buitenlandse politiek" (gepaard aan haar beperkte economische mogelijkheden voor buitenlandse steun) en de Sovjet pre-occupatie met het China-probleem en haar politiek in het kader van de détente met het Westen.

Wat de toekomstige machtsverhoudingen in Indo-China betreft, dient men vooral op de rol van het zeer invloedrijke Hanoi te letten. Haar positie lijkt vooralsnog cruciaal voor deze streek in de komende jaren.

Dienstgeheim

4. Het Sino-Sovjet conflict

Op 24 juni is Leonid Ilytsjew, vice-minister van buitenlandse zaken van de Sovjet-Unie en leider van de delegatie die met China onderhandelingen voert over het grensgeschil tussen beide staten na bijna een jaar te zijn weggeweest, weer in Peking aangekomen.

(C-2)(W)

Commentaar: De onderhandelingen over het grensgeschil hebben tot nu toe geen enkel resultaat opgeleverd. Ze werden geopend na het bloedig grensincident in 1969 aan de grensrivier de Oessoeri. Daarna werden de onderhandelingen telkens weer onderbroken of op een lager niveau gaande gehouden. Opmerkelijk is dat Ilytsjew's terugkeer naar Peking samenvalt met Nixon's bezoek aan Moskou. Zijn vorige reizen naar China voor hervatting van de besprekingen vielen samen met Nixon's komst naar Moskou in 1972 en Brezhnev's bezoek aan Washington in 1973. Het is niet ondenkbaar dat Moskou haar relatie met Peking zo gunstig mogelijk wil voorstellen ten opzichte van het Westen. De Sovjet leiders onderhandelen met het Westen vanuit een zo sterk mogelijke positie. Een toespitsing van het conflict met China zou een verdere verdeling van het Sovjet militair potentieel noodzakelijk maken en daarmee Moskou's onderhandelingspositie t.o.v. het Westen verzwakken.

Er is overigens geen enkele aanwijzing dat China of de Sovjet-Unie tot enige concessie in het grensgeschil bereid is. De terugkeer van de leider van de onderhandelingsdelegatie lijkt dan ook eerder uit "politieke" dan uit zakelijke motieven te hebben plaatsgevonden.

GEHEIM